

Μετάβαση από Χαλκολιθική σε Εποχή του Χαλκού ή Πολιτισμός της Φιλιάς: 2400 – 2350/2300 π.Χ.

Πρώιμη Χαλκοκρατία ή Πρωτοκυπριακή Περίοδος: 2300 – 1900 π.Χ.

Πρωτοκυπριακή I: 2300 – 2100 π.Χ.

Πρωτοκυπριακή II: 2100 – 2000 π.Χ.

Πρωτοκυπριακή III: 2000 – 1900 π.Χ.

Ο Πολιτισμός της Φιλιάς

Πρόκειται για ένα πολιτισμικό μόρφωμα που αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά στην θέση Φιλιά-Βασιλικό στην ΒΔ Κύπρο. Καλύπτει περίπου 100 χρόνια (από το 2400 έως το 2300 π.Χ.) και δεν υπάρχει απόλυτη συμφωνία αν πρόκειται για μεταβατική φάση ή **τμήμα της Πρώιμης Χαλκοκρατίας**. Πρέπει να τονιστεί, πάντως, ότι η εμφάνιση και διάρκειά της διαφέρει ανάλογα με την περιοχή του νησιού. Το «πακέτο» νεωτερισμών που την χαρακτηρίζουν περιλαμβάνει την εκ νέου εισαγωγή των βοοειδών καθώς και την εμφάνιση του αρότρου, διαφόρους νέους αρχιτεκτονικούς τύπους τάφων και ταφικών συνηθειών, νέο κεραμικό ρυθμό κ.ά. Οι θεωρίες των μελετητών για την εξήγηση του φαινομένου αν και **ποικίλουν**, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο ευρύτερες κατηγορίες:

1. αυτών που υποστηρίζουν τη δημιουργία του νέου μορφώματος στο νησί μέσω της εισροής μικρών ή και μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων από την Ανατολία. Κύριοι εκφραστές αυτής της άποψης ήταν ο Δίκαιος και ο Catling και τα τελευταία χρόνια είναι οι J. Webb και D. Frankel.
2. αυτών που υποστηρίζουν μία ενδονησιωτική, κατά βάση, μετεξέλιξη από τον προηγούμενο Χαλκολιθικό πολιτισμό με πολλά αφομοιωμένα υλικά στοιχεία από τη γειτονική Ανατολία. Κύριοι εκφραστές με ορισμένες αποκλίσεις μεταξύ τους είναι ο E. Peltenburg και ο **B. Knapp**.

Όποια άποψη κι αν υιοθετήσει κανείς, είναι γεγονός ότι ο «Πολιτισμός της Φιλιάς» αποτελεί μία πρώιμη έκφανση της Πρώιμης Χαλκοκρατίας και προαναγγέλει τις εξελίξεις που θα οδηγήσουν σε βαθιές κοινωνικές τομές και στη σταδιακή πολιτισμική ομογενοποίηση των κοινοτήτων της Κύπρου.

1

2

3

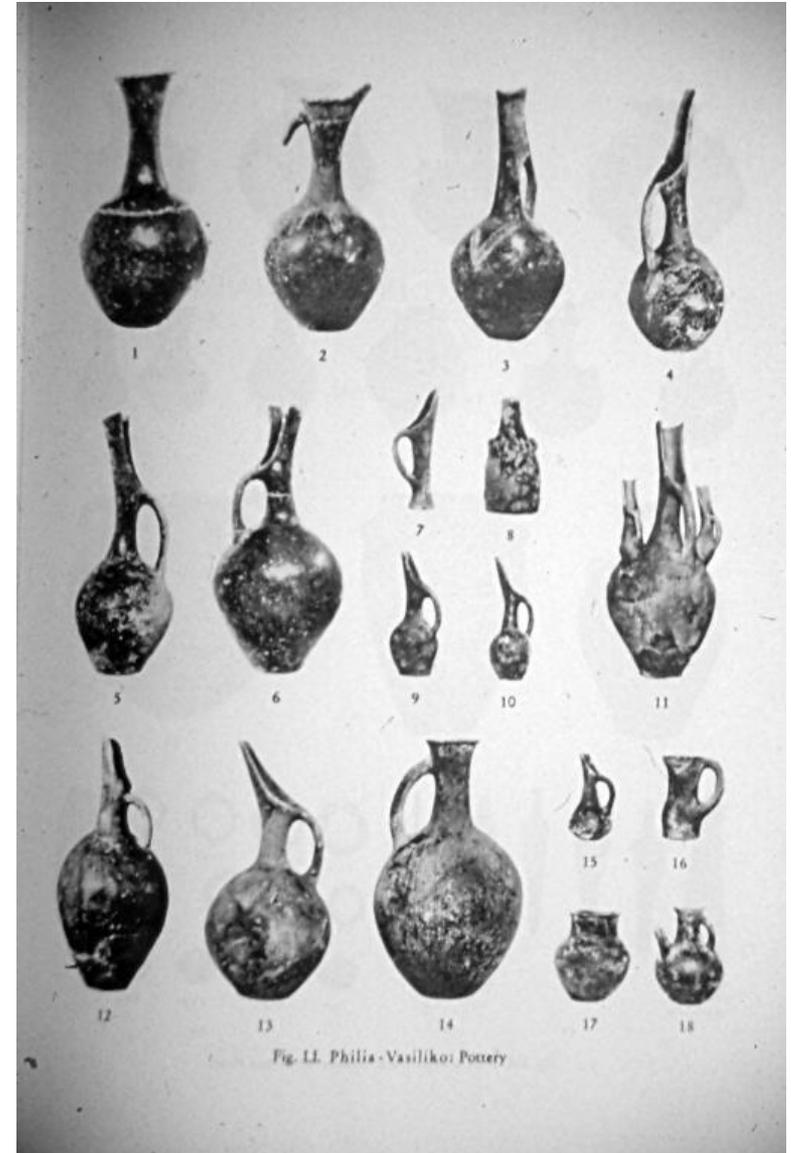
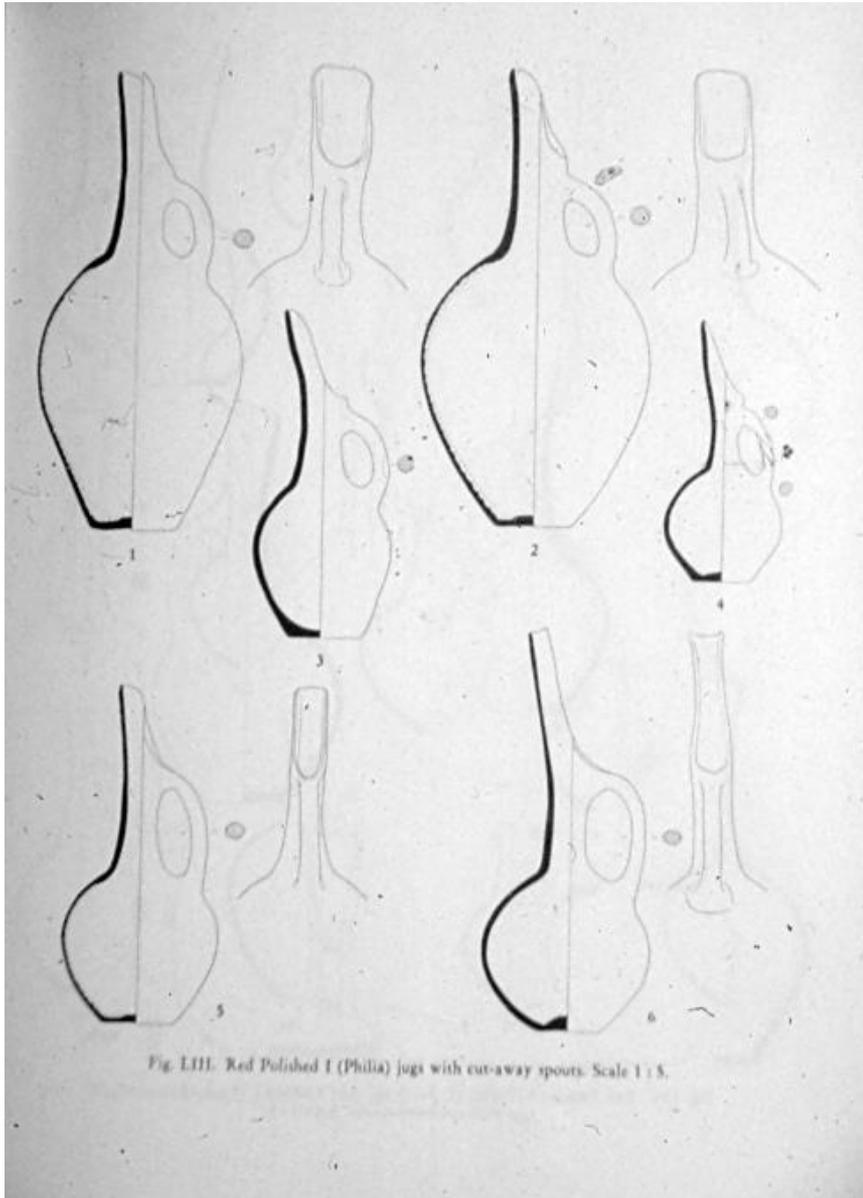

Κεραμική από Φιλιά-Βασιλικό και Μόρφου Χρυσηλιού

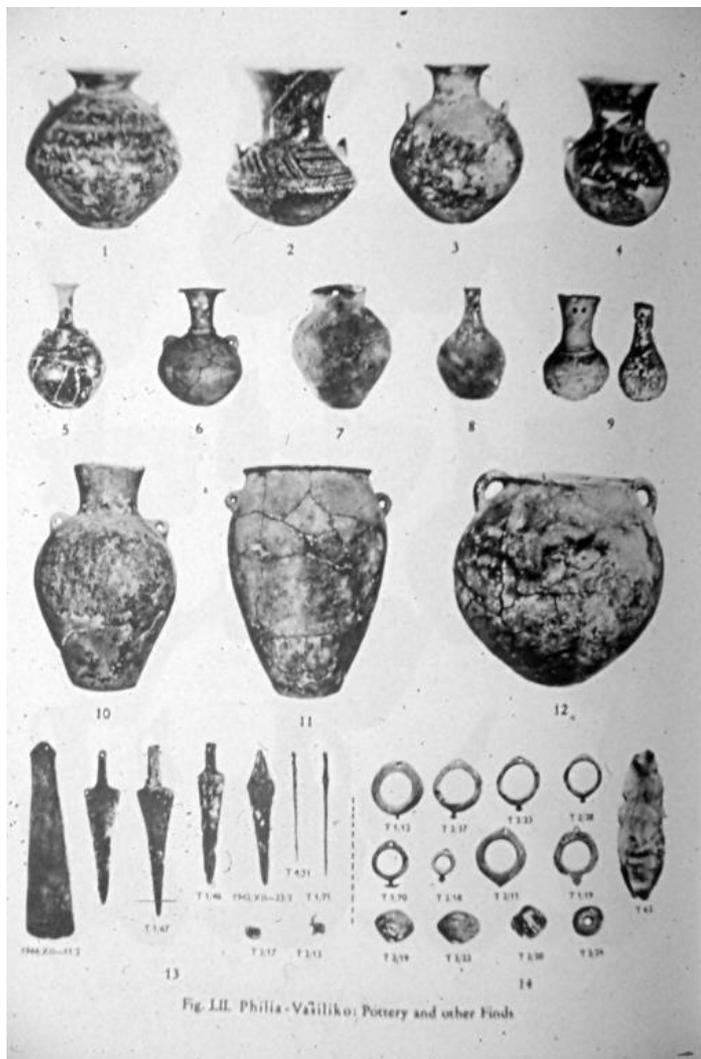
Τάφοι από την Φιλιά-Βασιλικό

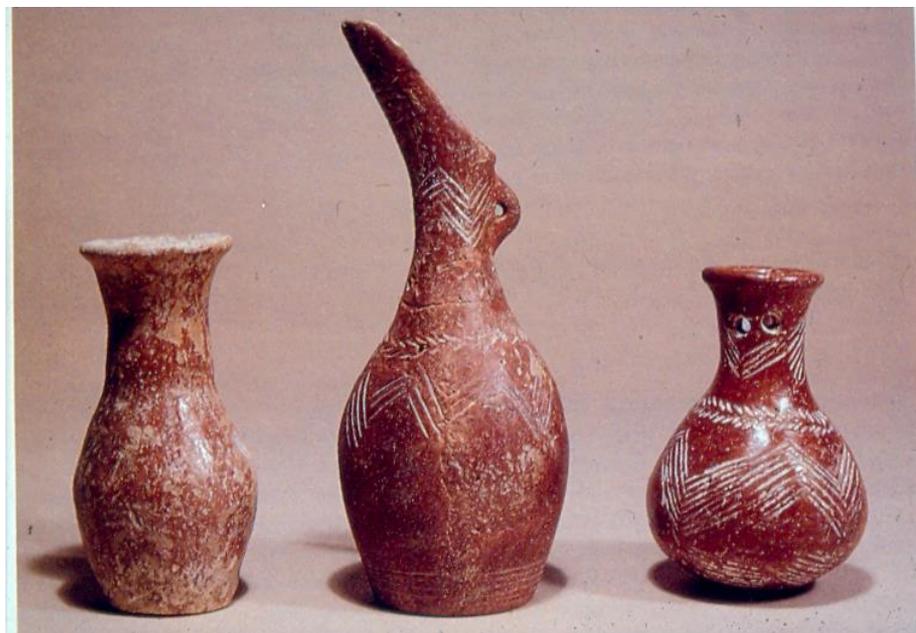
Φιλιά-Βασιλικό. Ερυθροστιλβωτή κεραμική

Κεραμική και άλλα ευρήματα

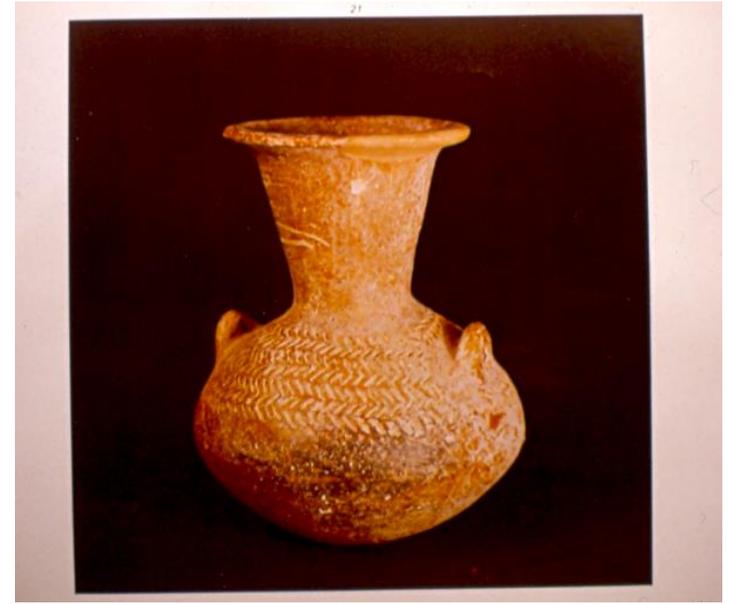

Ερυθροστιλβωτή κεραμική

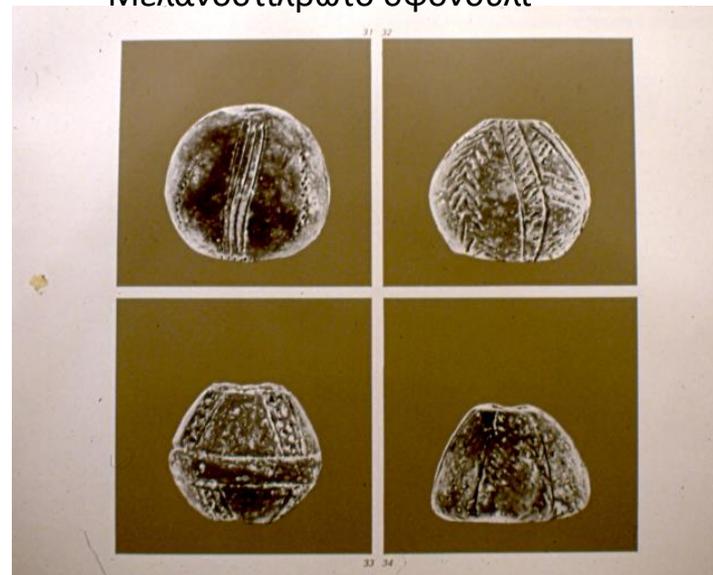

Φιλιά-Βασιλικό

Ερυθροστιλβωτή, οπισθότμητη πρόχους

Μελανοστιλβωτό σφονδύλι

Φιλιά - Βασιλικό

Χάλκινο εγχειρίδιο από τους Βουνούς ΠΚΙΙΙ

Κάτοψη. Σωτήρα-Καμινούδια

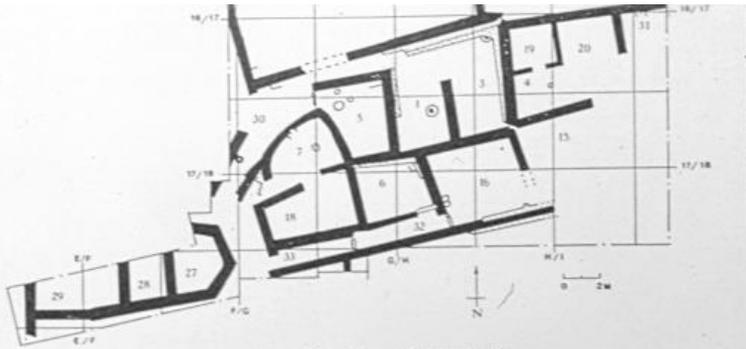

Fig. 1. Schematic Plan of Area A. Benches stippled.

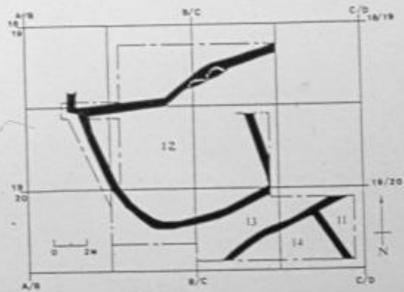

Fig. 2. Schematic Plan of Area B.

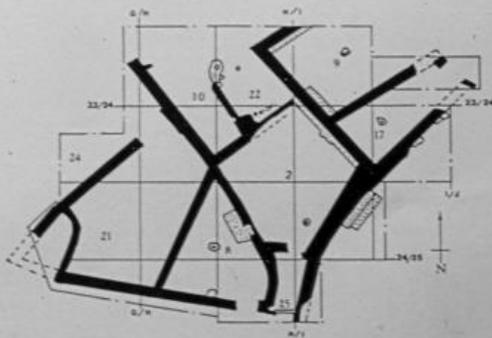

Fig. 3. Schematic Plan of Area C. Benches stippled.

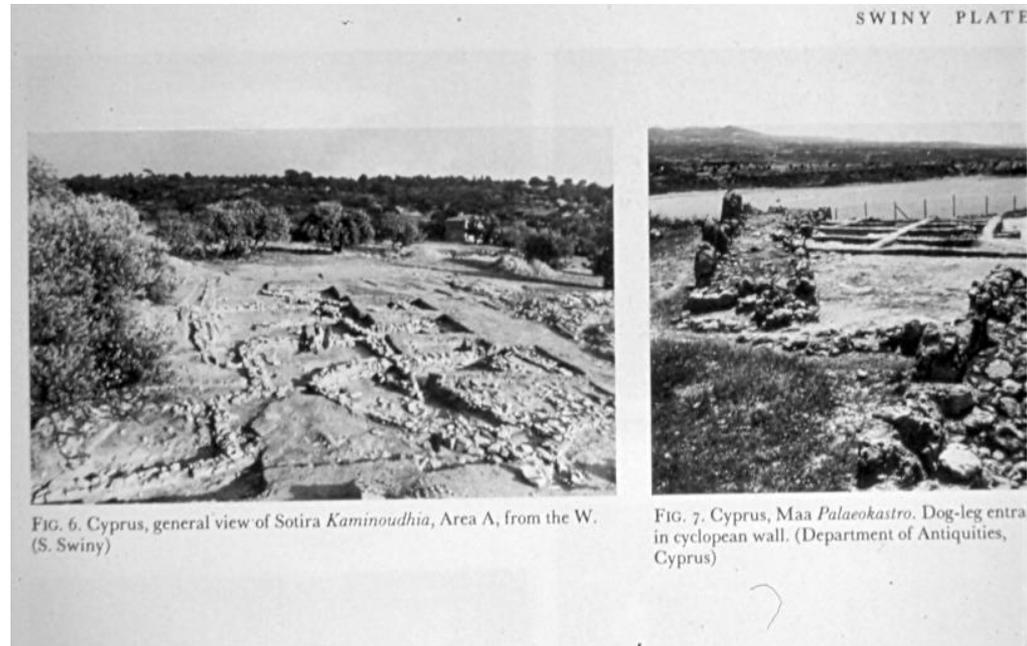

FIG. 6. Cyprus, general view of Sotira Kaminoudhia, Area A, from the W. (S. Swiny)

FIG. 7. Cyprus, Maa Palaeokastro. Dog-leg entrance in cyclopean wall. (Department of Antiquities, Cyprus)

Άποψη της θέσης. Σωτήρα-Καμινούδια

Σωτήρα-Καμινούδια. Αρχιτεκτονική

Μαρκί-Αλώνια

Κάτοψη

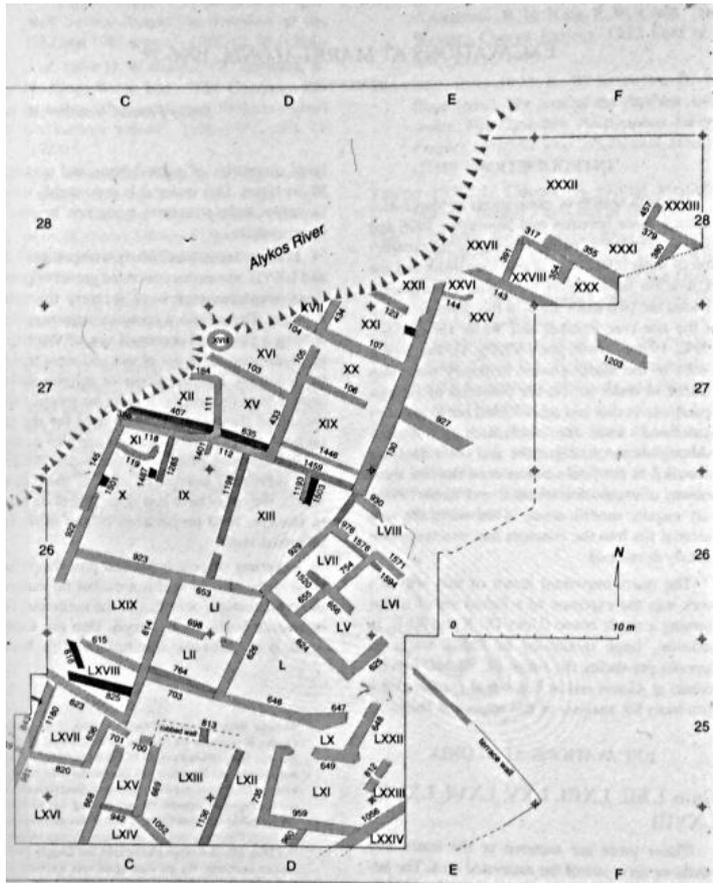

Fig. 1. Plan of Marki-Alonia at the end of the 1966/7 excavations.

Απόψεις ανεσκαμμένων κτηρίων

a. Units IX-XXVIII (Squares C27-F28) from the east. Unit XXVIII in foreground.

b. Units L-LXVI (Squares C25-D26) from the east. Unit L in centre.

1. Excavations in progress at Marki-Alonia, November 1996.

2. Marki-Alonia at the end of the 1996/7 excavations, looking north-west across the site.

Απόψεις από την ανασκαφή στη θέση Μαρκί-Αλώνια

Unit LI-2. Use and abandonment surface showing bin 723 and bench 716 against Wall 614 and kerb 759 and bench 742 against Wall 653.

Unit LI-2, showing kerb 759 and bench 742 against Wall 653 and mud-brick doorway blocking 848.

Σταθερές κατασκευές στο εσωτερικό
δωματίου από το Μαρκί- Αλώνια.

→ Ημικυκλική εστία

1. Semi-circular plaster hearth against the north wall of Unit XIII.

2. Remains of a clay oven against the east wall of Unit IX

→ Κατάλοιπα πήλινου φούρνου

3. Anthropomorphic centre-piece of hob P9107.

4. White Painted IA spouted bowl P8768.

5. Clay hob P10000.

6. Fragment of Red Polished cradle figure P9792.

a. Hob P2000.

b. Hob 2450 and associated hearth 365.

c. Hob 2750.

d. Hob P4648-P4649.

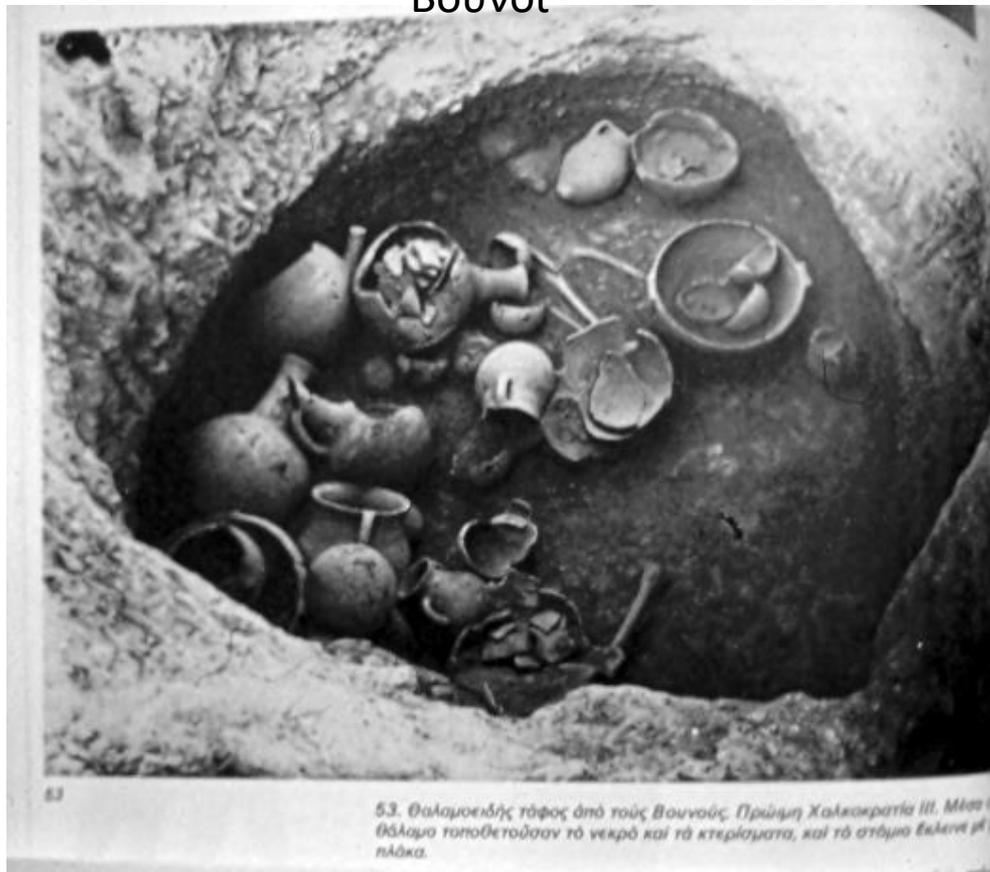
e. Hob fragments.

Σταθερή πήλινη εσχάρα

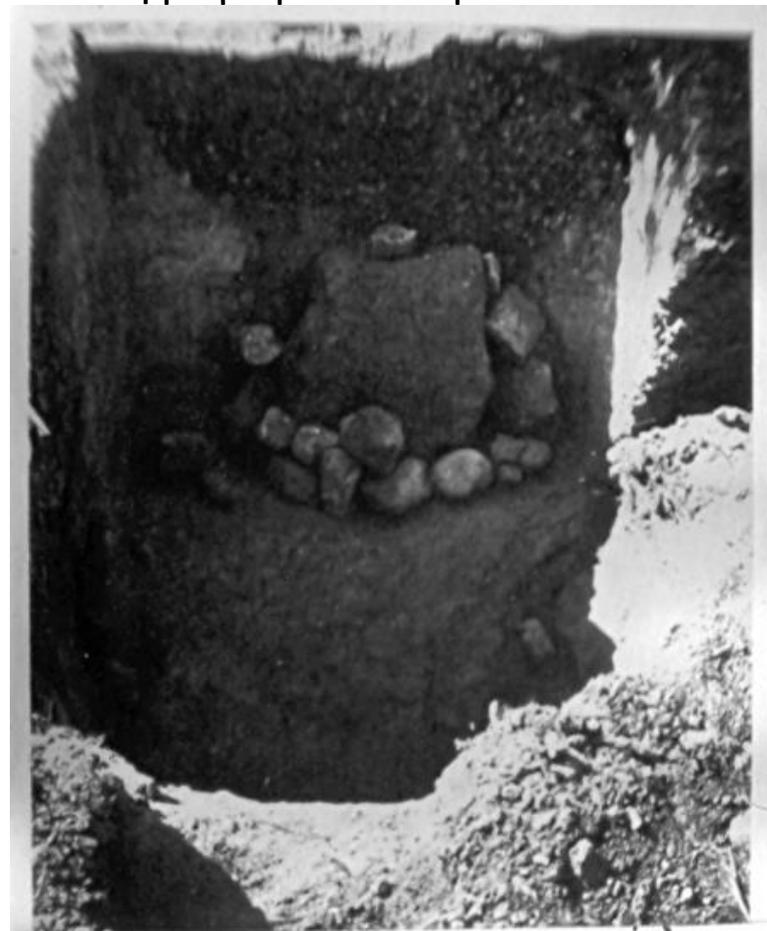
Κινητές πήλινες εσχάρες (πλήρεις και τμήματα αυτών).

Ταφικές Πρακτικές

Θαλαμοειδής τάφος από την θέση
Βουνοί

Τάφος με δρόμο λαξευτό και
σφραγισμένο στόμιο εισόδου

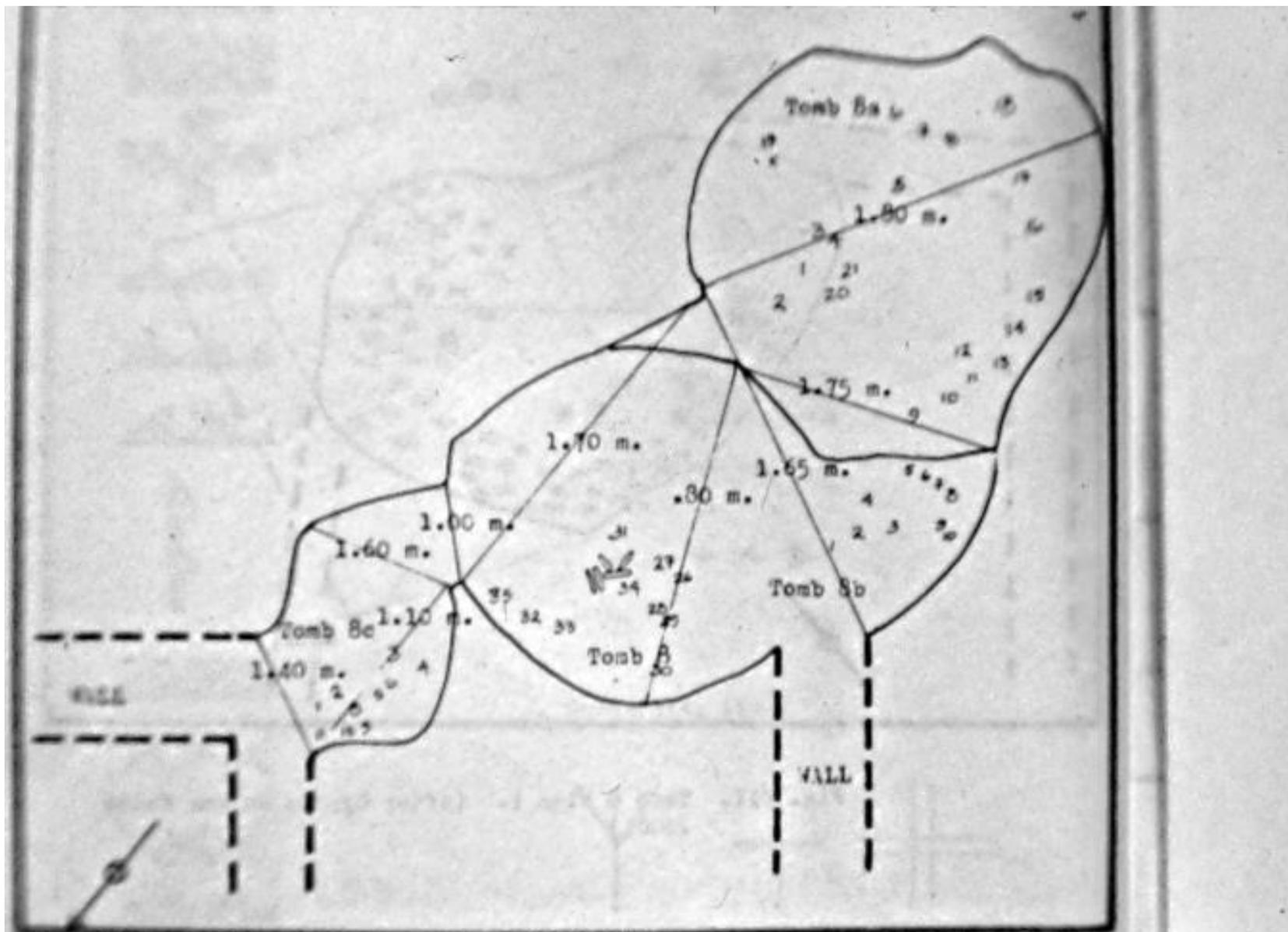

Fig. VIII. Tomb 8 Plan 2. (after Cyprus Museum Files 2200.)

Αγία Παρασκευή Λευκωσίας, τάφος 8

Κεραμική

Α. Ερυθροσιλβωτή

Τύποι ερυθροσιλβωτής:

Απέριττη και εγχάρακτη ερυθροσιλβωτή

Ανάγλυφη

Κηλιδωτή

Ερυθρή και μελανή στιλβωτή

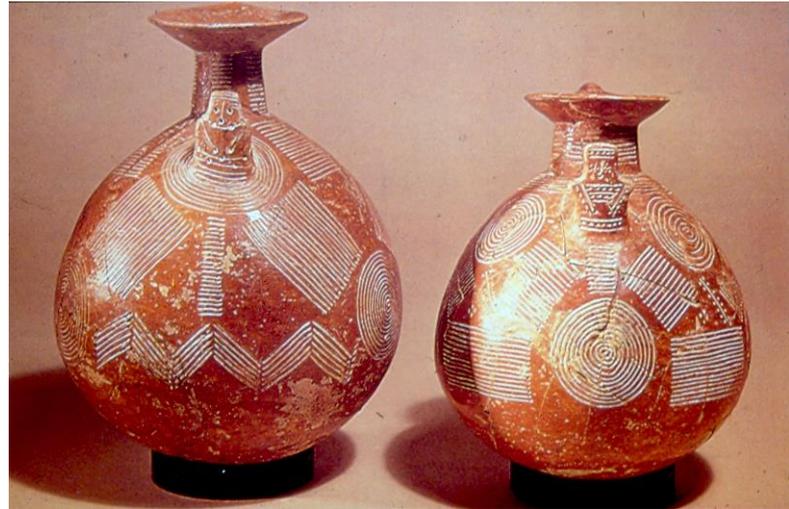
Ερυθροσιλβωτή με βάση μελανή

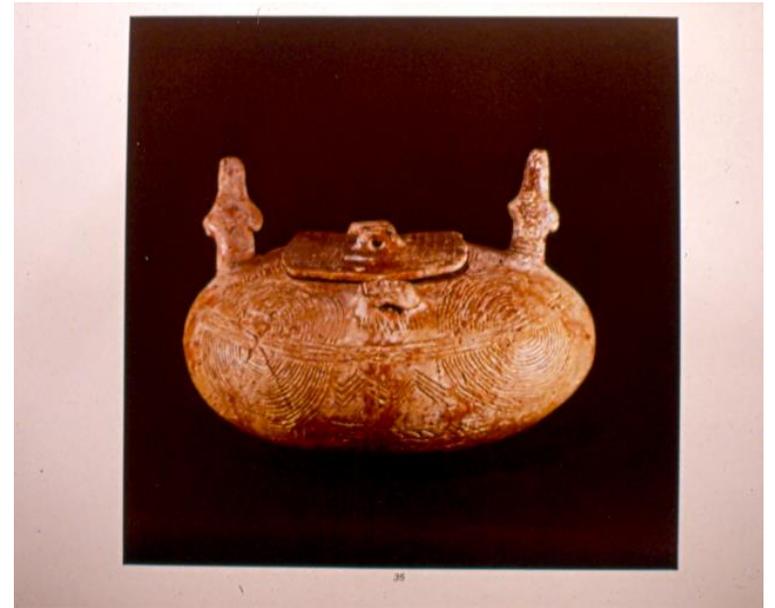

Μελανοστεφής

Συνδυαστικοί τύποι ερυθροσιλβωτής κεραμικής
(με ανάγλυφες ή ολόγλυφες μορφές)

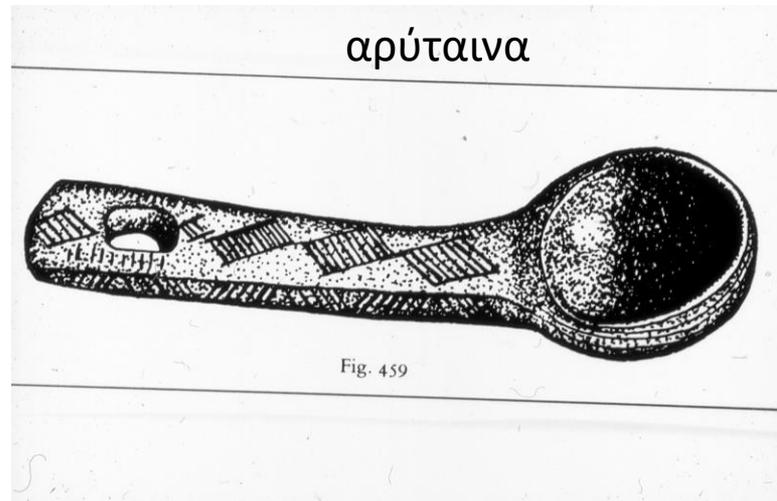

Πυξίδες

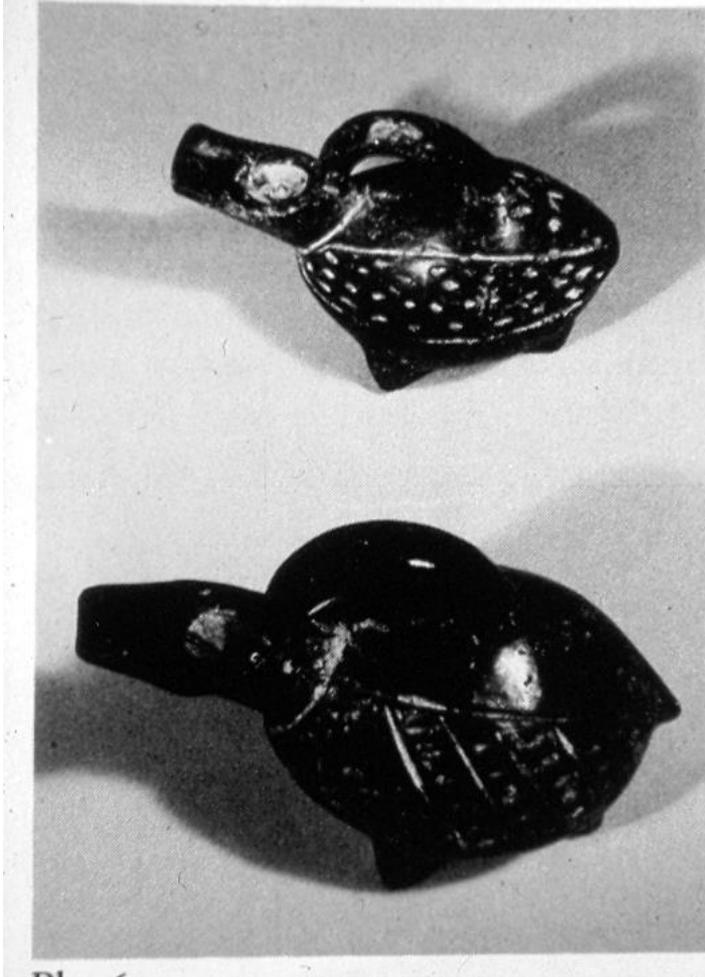

Μελανοστιλβωτή κεραμική

Μελανοστιλβωτή κεραμική από την Εγγύς Ανατολή

illustrated on p. 26.

7

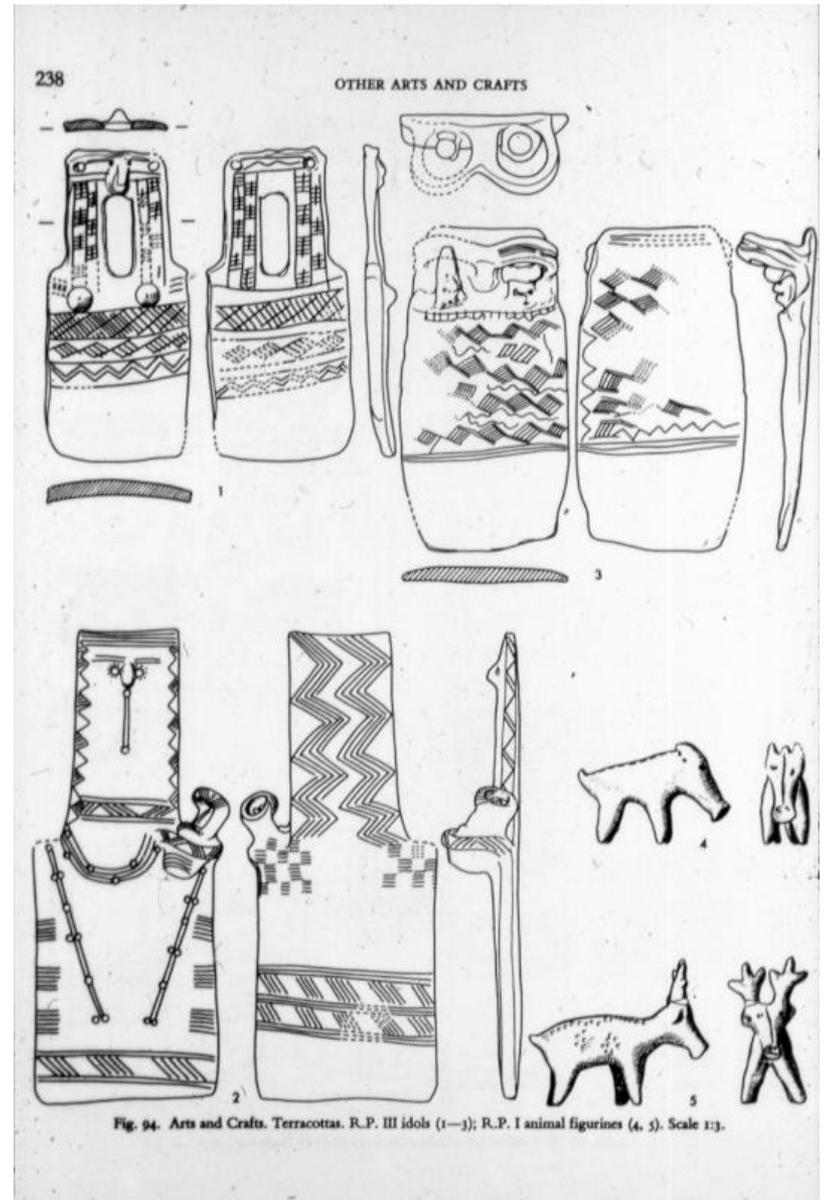
Λευκή στιλβωτή κεραμεική

24. ΥΑΡΙΑ ΣΕ ΣΧΗΜΑ ΝΕΡΟΚΟΛΟΚΥΘΑΣ

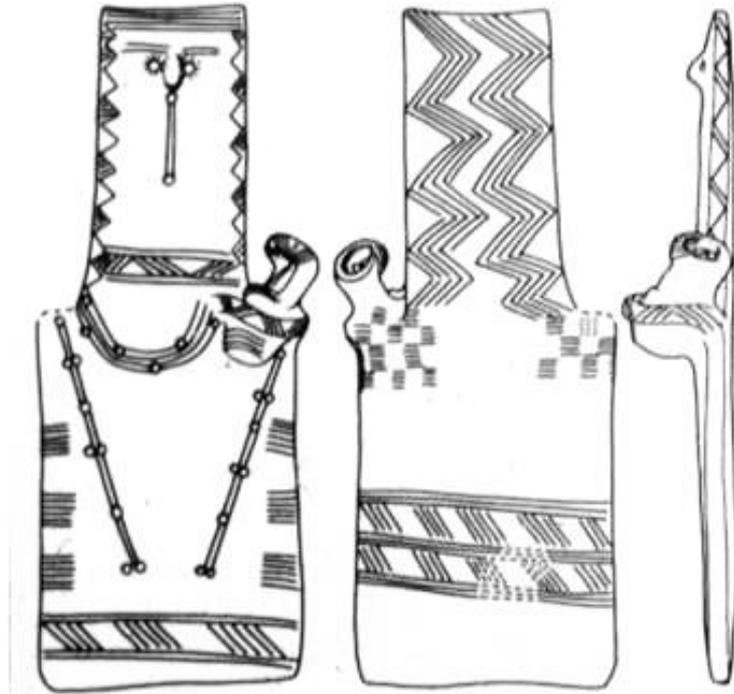
Ἐνῆκε στήν τεχντροσία εὐακή στιλβωμένη ἐπιφάνεια (white polished). Πρόκειται γιά σπάνια κεραμεική τεχνική τῆς τελευταίας φάσεως τῆς Πρώτης Χαλκοκρατίας. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἀγγείου εἶναι στιλβωμένη καί ἔχει ἐγγράφατο διάκοσμο μέ ἐπιπρόσθετη βαφή. Τό σχῆμα τοῦ ἀγγείου μιμεῖται τήν νεροκολοκύθα καί καί σήμερα ἀκόμη διακοσμῆ μέ ἐγγράφατα μοτίβα ὁ λαϊκός τεχνίτης τῆς Κυπριακῆς ἐπαίδρου.

Βιβλ. : P. Dikaios στό περιοδικό RDAC 1937-39, στί. 41. S. V. Karageorghis, Cyprus (Archaeologia Mundi) στί. 42.

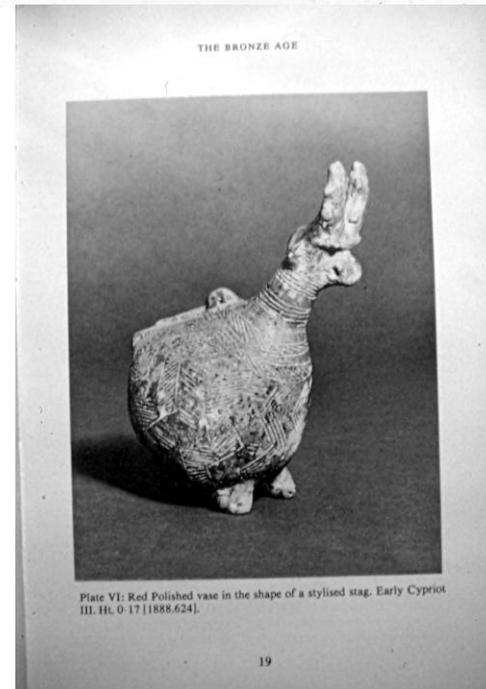
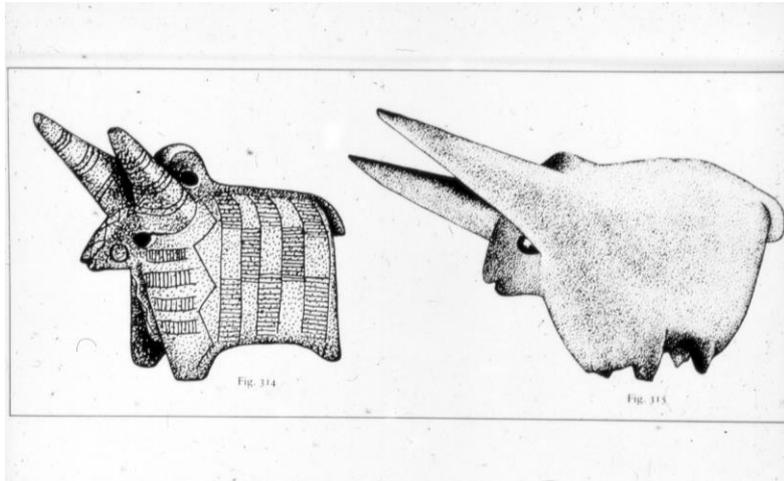
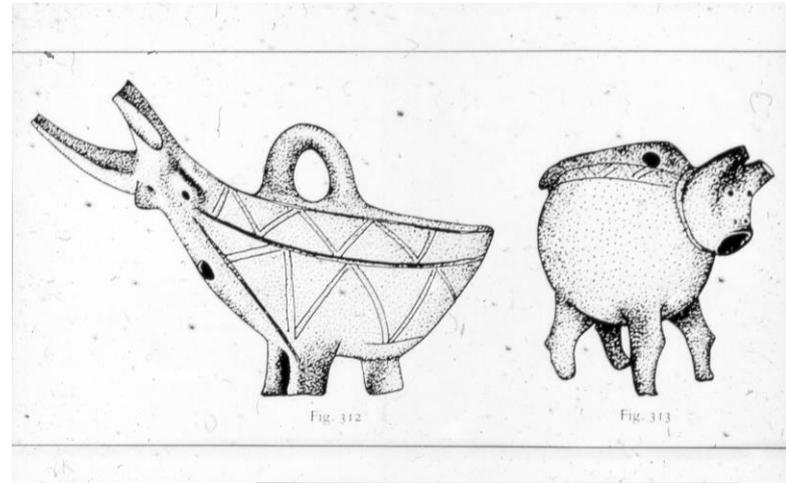

Σανιδόσχημο ειδώλιο που φέρει λίκνο
(κουροτρόφος) και μεμονωμένο λίκνο

Ζωόμορφα ειδώλια

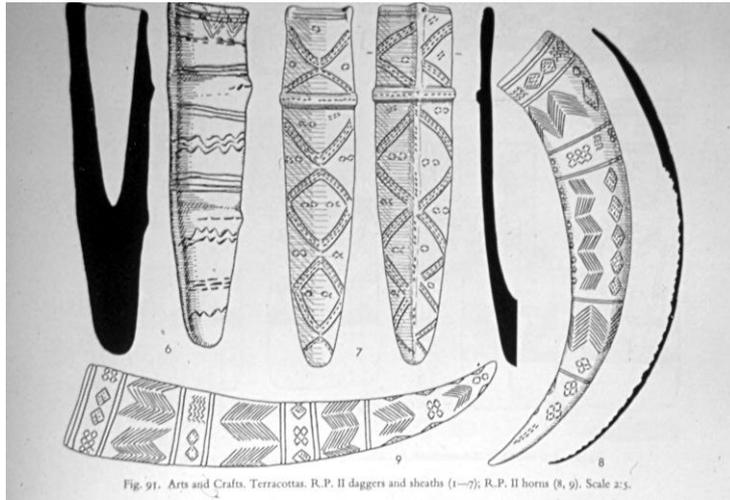

Συνολικός πίνακας Πρωτοκυπριακής κεραμικής και ειδωλίων

Ομοιώματα αντικειμένων

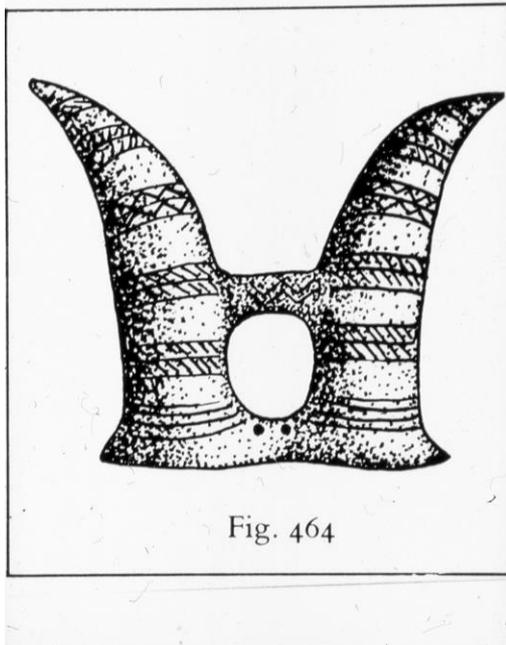
Ομοιώματα εγχειριδίων και θηκαριών

Ομοίωμα κεράτου

Ομοίωμα
κεράτων

Επιστόμιο

Ομοιώματα από τους Βουνούς

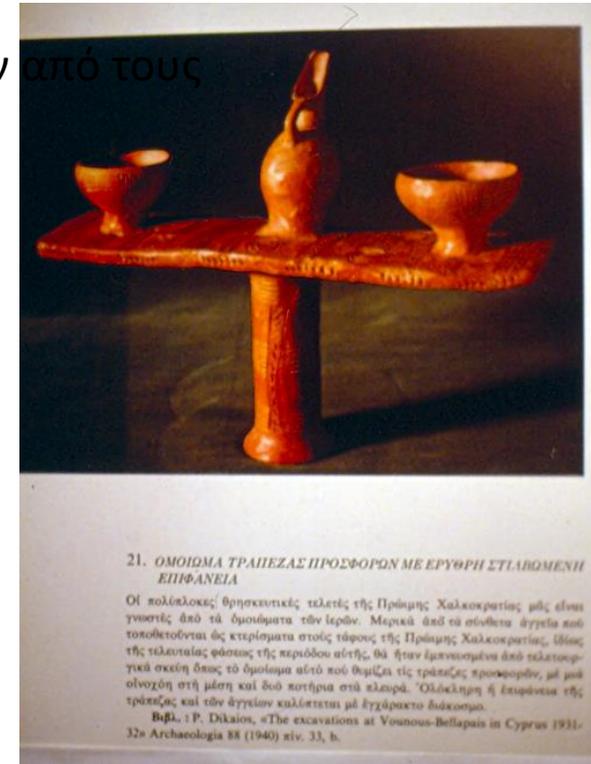
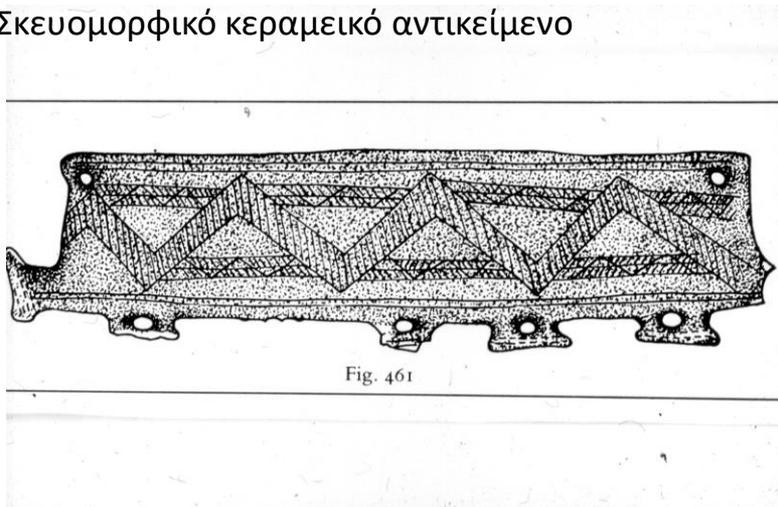

Εγχειρίδιο και θήκη

Ομοίωμα τράπεζας προσφορών από τους Βουνούς

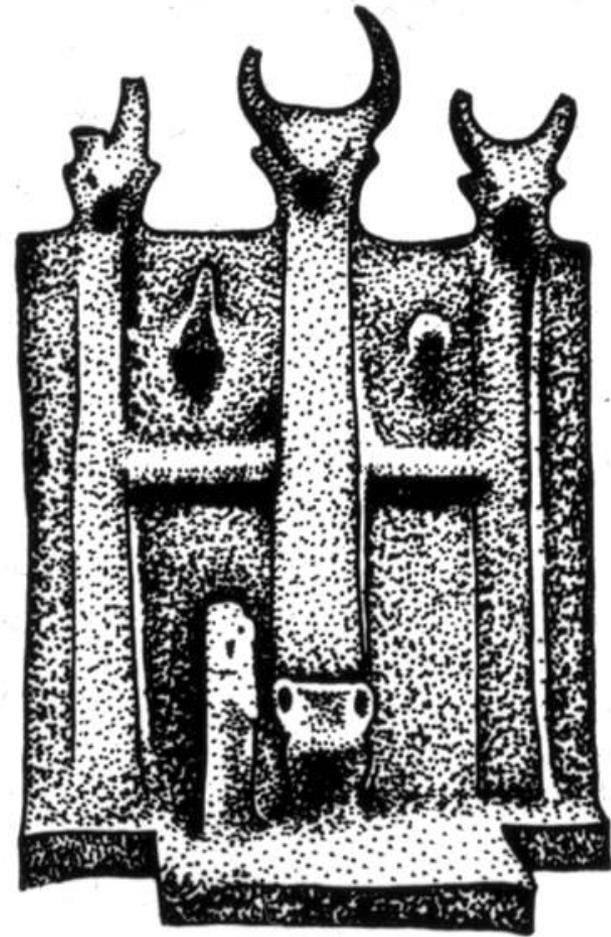
Σκευομορφικό κεραμικό αντικείμενο

Ομοίωμα Α' ιερού από τον Κοτσιάτη

Ομοίωμα Β' ιερού από τον Κοτσιάτη

Το ομοίωμα ιερού από τους Βουνοούς

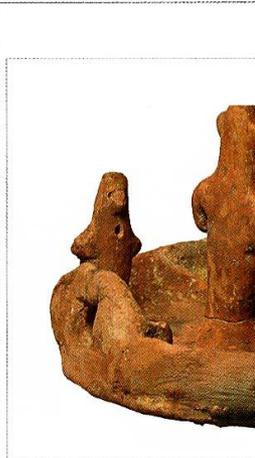
13. Αγία Παρασκευή Τάφος 50: Ομοίωμα 1 (φωτ. Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου).

α

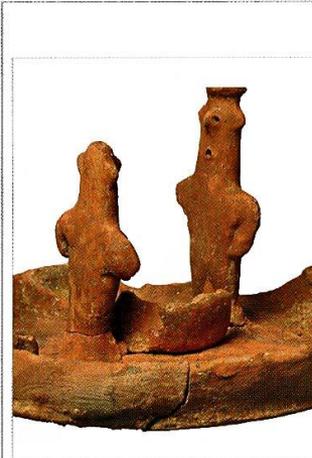

Λευκωσία-Αγ. Παρασκευή, Τάφος 50, Ομοίωμα 1

β

γ

Μπέλλαπαις-Βουνούς, Τάφος 22, Ομοίωμα 26

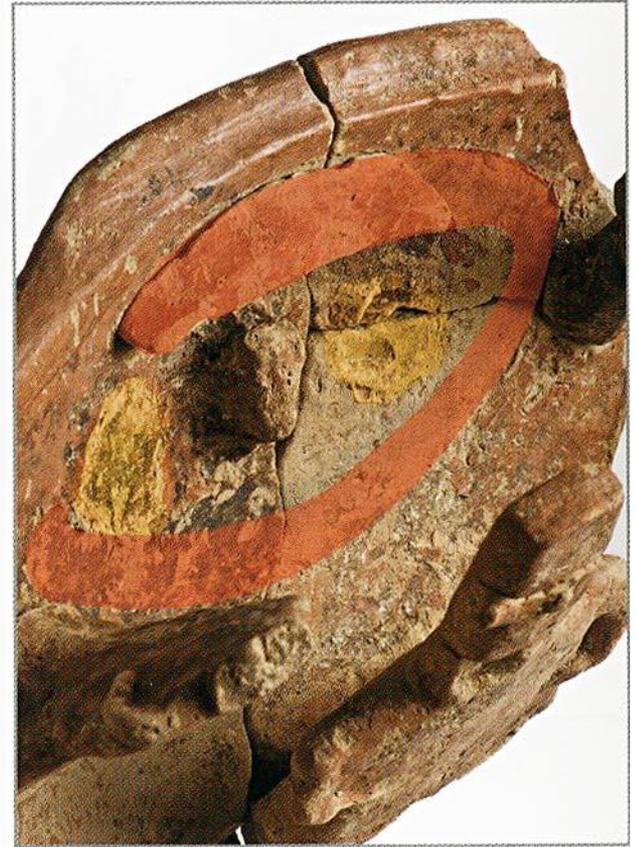

15. Κοινά δομικά στοιχεία ανάμεσα στο Ομοίωμα 1 του Τάφου 50 της Αγίας Παρασκευής και στο ομοίωμα 26 του Τάφου 22 του Μπέλλαπαις: α) η είσοδος και οι διαφορετικές κλίμακες απόδοσης των μορφών, β) ο «φύλακας» της εισόδου, γ) η κεντρική μορφή με κάλυμμα κεφαλής (φωτ. Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου).

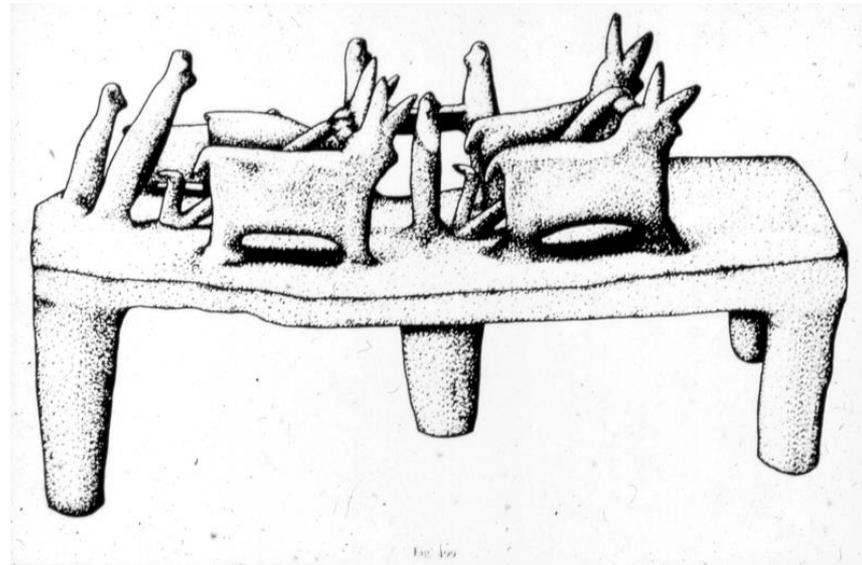
16. Αγία Παρασκευή Τάφος 50: Ομοίωμα 2 (φωτ. Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου).

17

17. Αγία Παρασκευή Τάφος 50: Ομοίωμα 2, λεπτομέρεια της σύνθεσης πίσω από τη σανιδόσχημη μορφή (τα ίχνη στον πηλό από χαμένα τμήματα της σύνθεσης τονίζονται με τεχνική προσθήκη χρώματος) (φωτ. Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου).

Ομοίωμα άροσης από τους Βουνούς

β. Σε επίπεδη πλάκα (με ή χωρίς πόδια)

Μπέλλαπαίς-Βουνούς, ειδική σειρά αρ. 1
(Κυπριακό Μουσείο)

Αβέβαιης προέλευσης, ίσως από το Μαρκί
(Κυπριακό Μουσείο)

Άγνωστος χώρος εύρεσης, Κύπρος
(Κυπριακό Μουσείο)

γ. Στο εσωτερικό μιας λεκάνης

Μπέλλαπαίς-Βουνούς Τάφος 22, αρ. 26
(Κυπριακό Μουσείο)

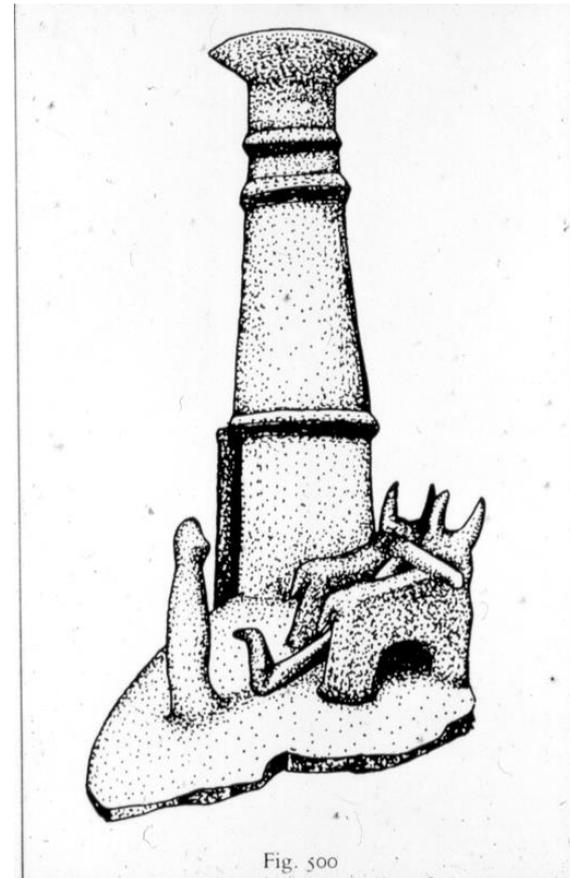
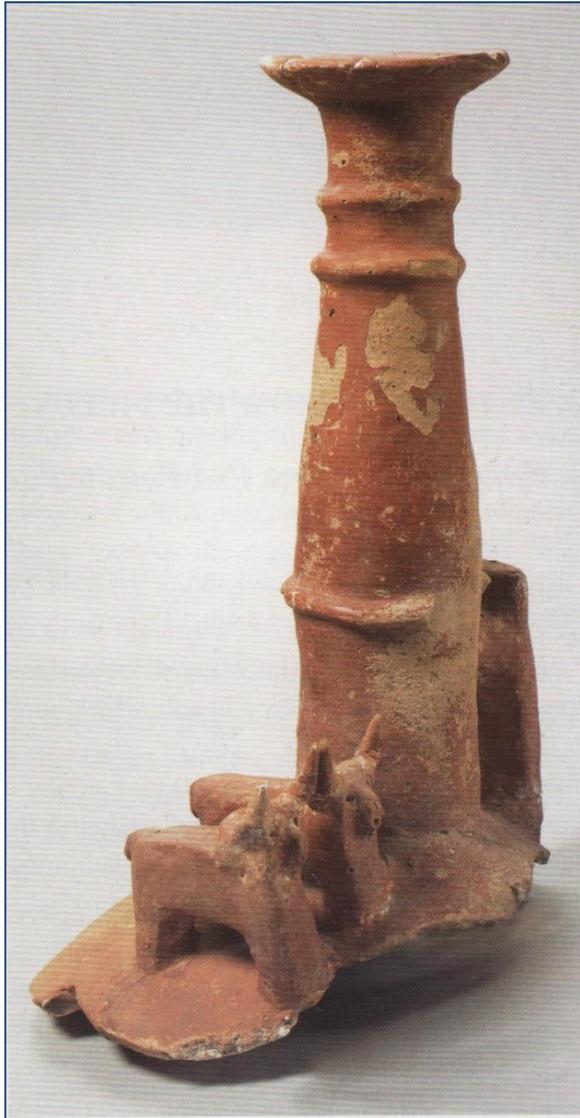
Λευκωσία-Αγία Παρασκευή Τάφος 50,
Ομοίωμα 2

Λευκωσία-Αγία Παρασκευή Τάφος 50,
Ομοίωμα 1

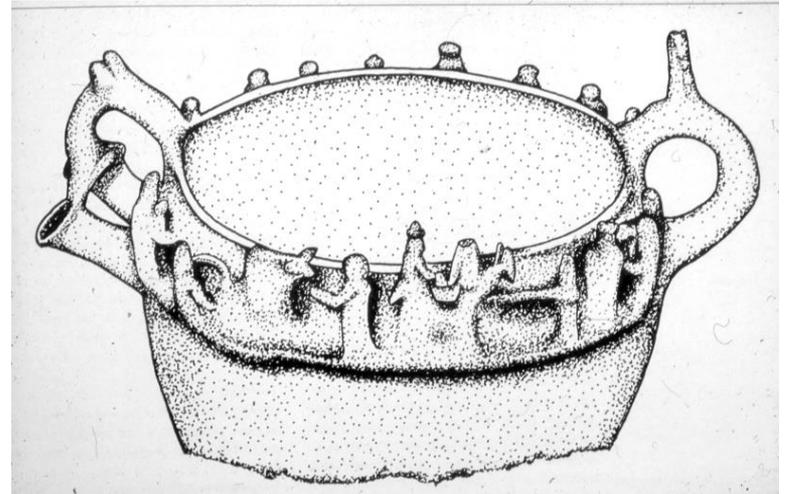
20. Τρεις κατηγορίες πήλινων ομοιωμάτων, σύμφωνα με τη δομή τους: α) στον ώμο ή το κείλος αγγείων, β) σε επίπεδη πλάκα (με ή χωρίς πόδια), γ) στο εσωτερικό μιας λεκάνης (φωτ. Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου).

Ομοίωμα άροσης σε πρόχου

Η κατηγορία αγγείων από το Μαρκί;

“The Marqi bowl” Μουσείο Λευκωσίας

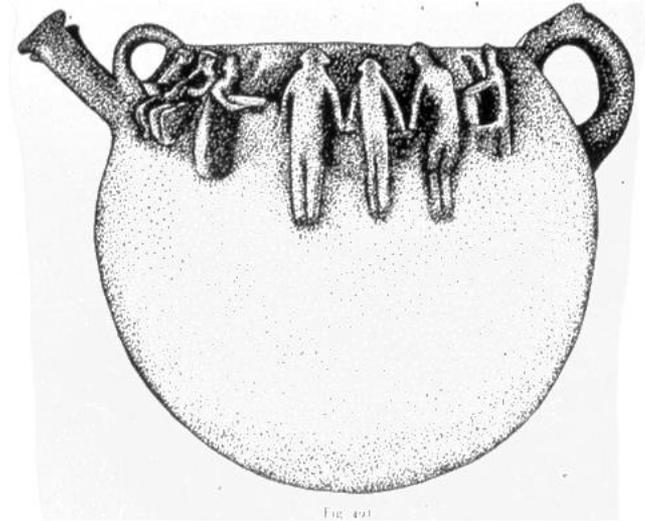
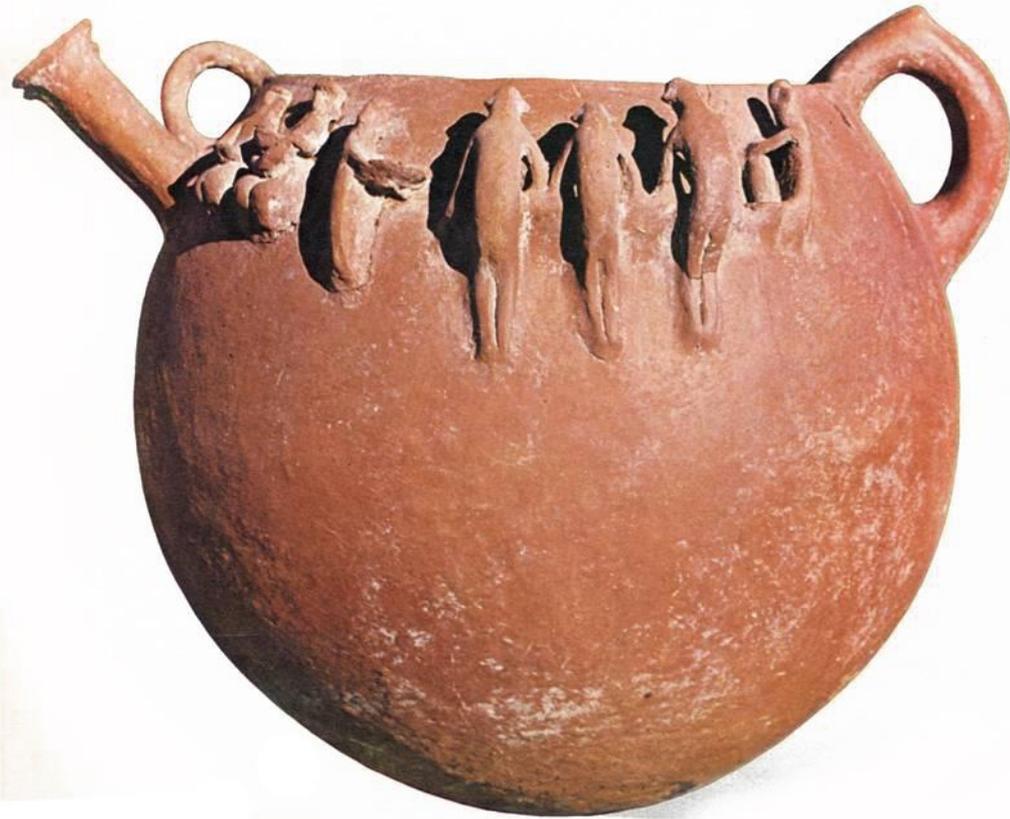
Τμήμα φιάλης από το Μαρκί;

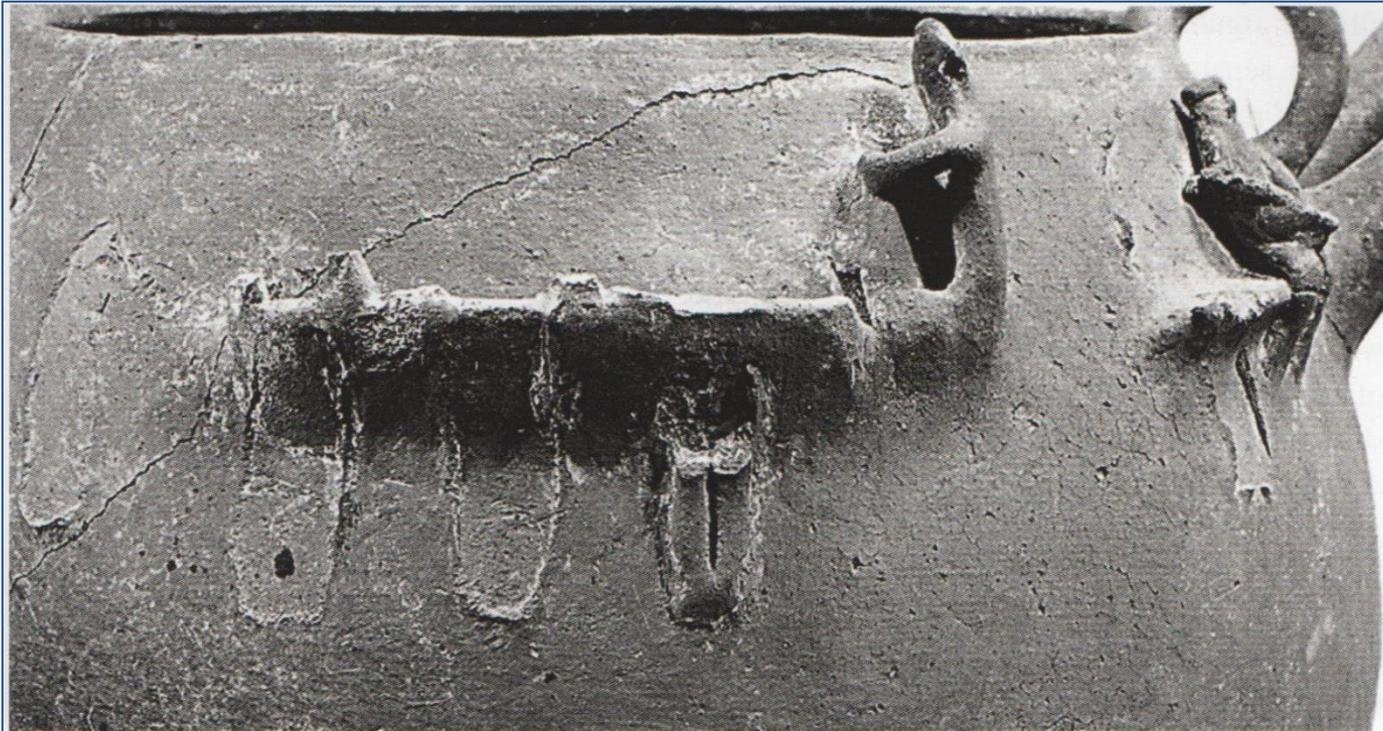
Τμήμα φιάλης από το Μαρκί;

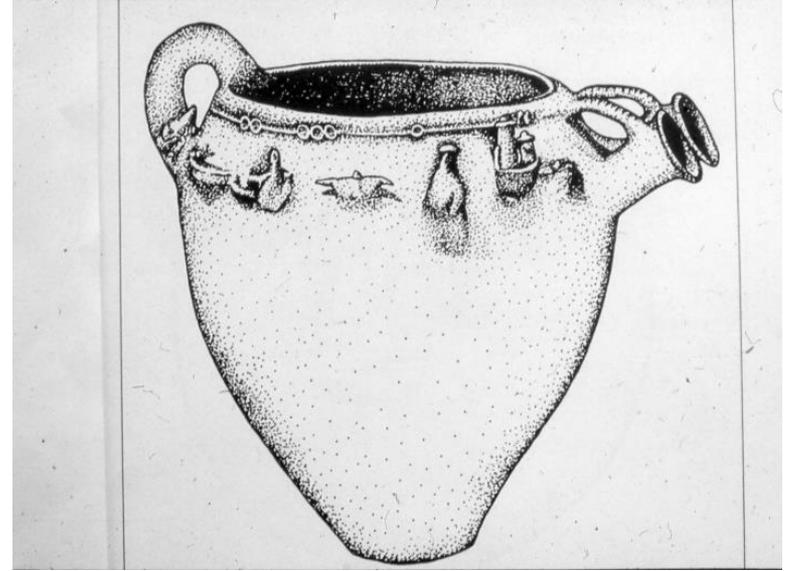
Η Φιάλη της Συλλογής Χατζηπροδρόμου

Η Φιάλη της Συλλογής Χατζηπροδρόμου
(λεπτομέρεια)

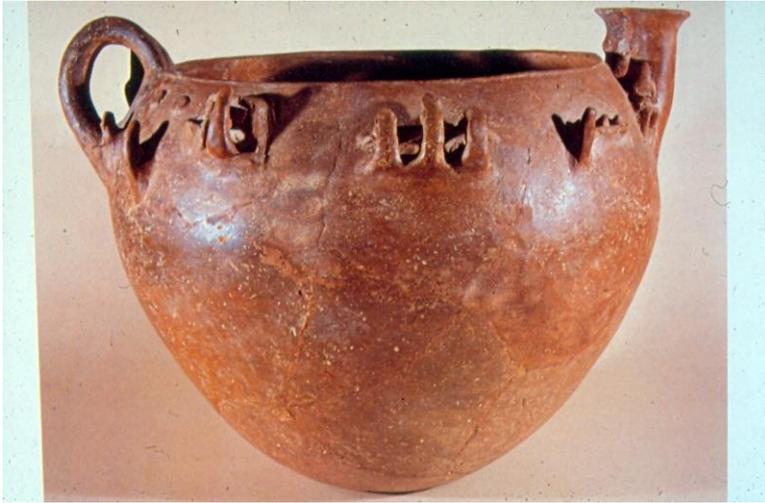
Η Φιάλη από το Μουσείο της Συλλογής Πιερίδη

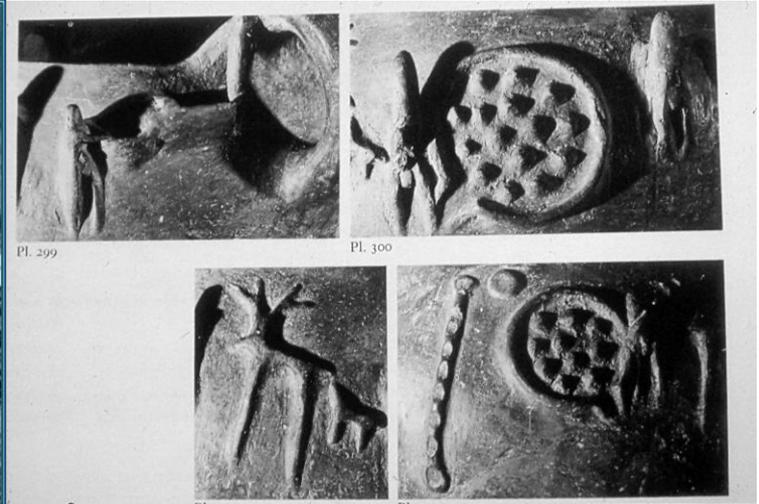
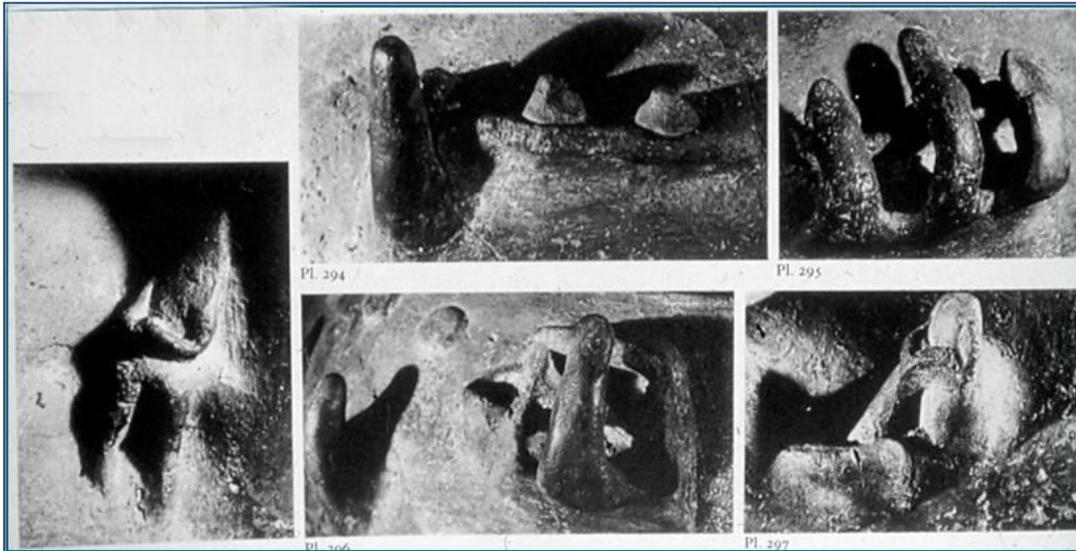
Η Φιάλη από το Μουσείο της Συλλογής Πιερίδη (λεπτομέρεια του ολόγλυφου και ανάγλυφου διάκοσμου)

Η Φιάλη της Οξφόρδης

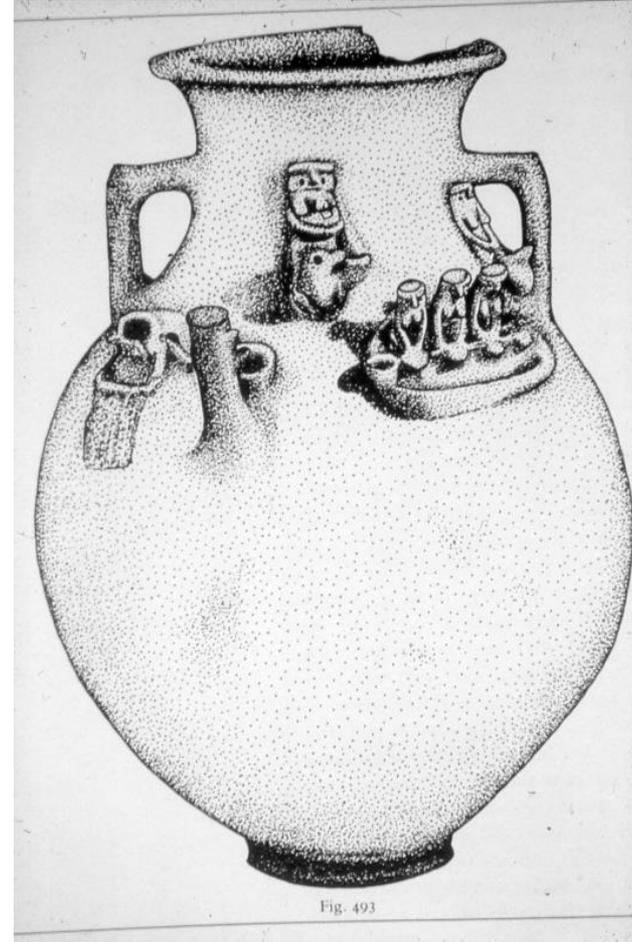
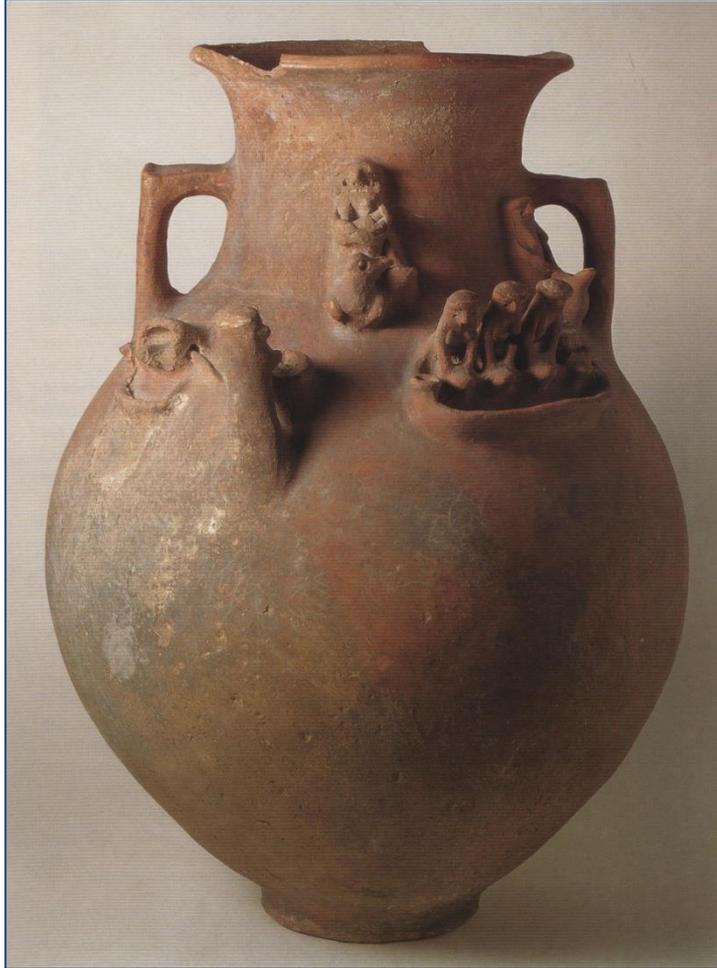
Λεπτομέρειες ανάγλυφου διάκοσμου

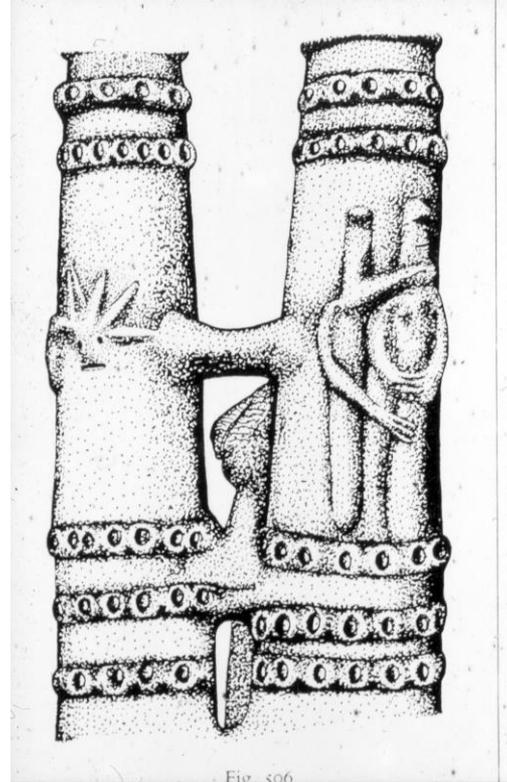
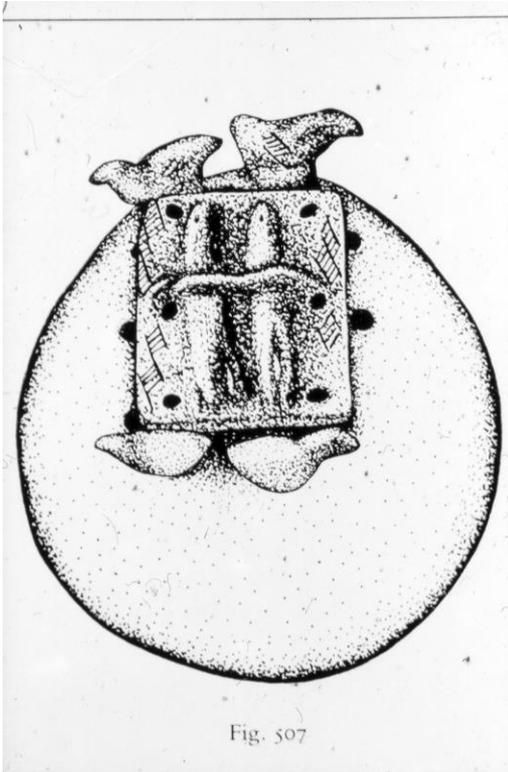
Η Φιάλη των Σεβρών

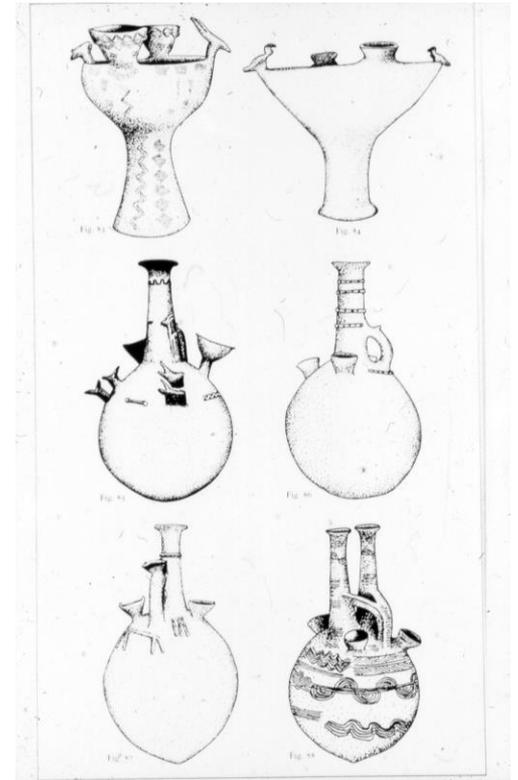
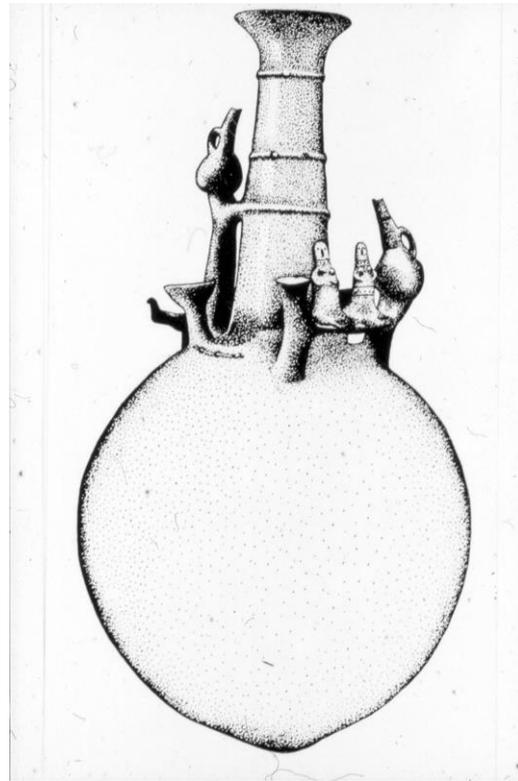
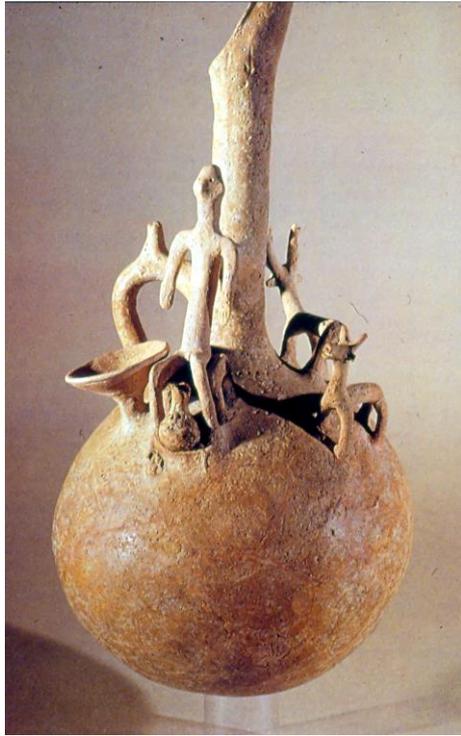

Ο Αμφορέας των Σεβρών

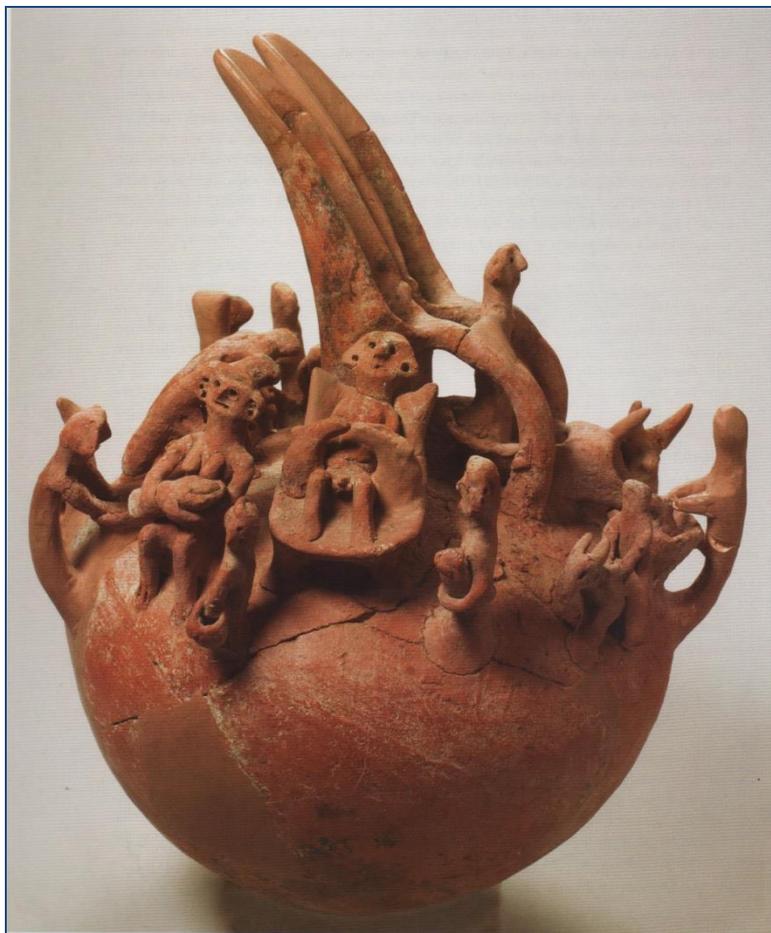

Λοιπά αγγεία με ανάγλυφες και ολόγλυφες παραστάσεις

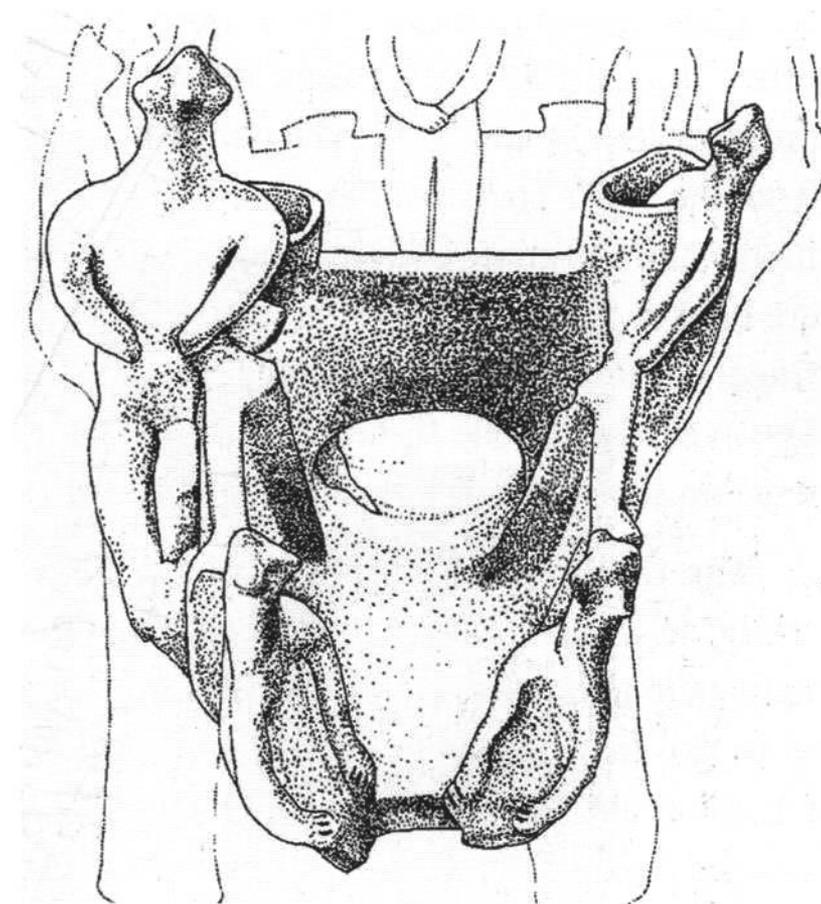

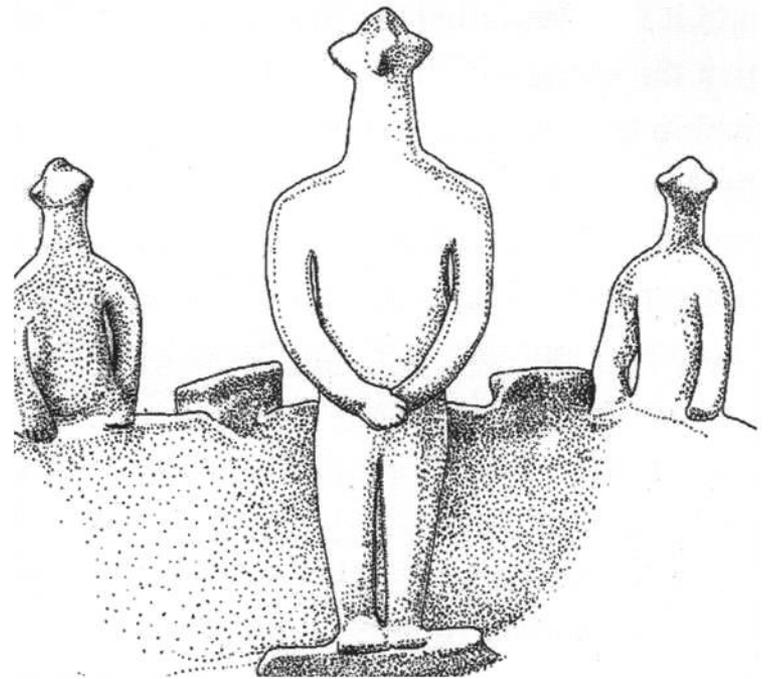
Η πρόχους από τον Πύργο με σκηνή ληνού

Ομοίωμα ληνού

Ομοίωμα ληνού

Σκηνές πλύσης/ή ζυμώματος ψωμιού

Σκηνή παραγωγής κεραμικής;

